

Illustration: Martin Jacobson



**Sofias
skatter:
Del 2**

Sofia Linder, Skattebetalarnas
chefekonom, förklarar
komplicerade resonemang
kring skatter.

SÅ SLÅR UTJÄMNINGEN

1. VAD?

→ **UTJÄMNINGSSYSTEMETS SYFTE** är att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och landsting att kunna erbjuda sina invånare likvärdig offentlig service. Detta oberoende av invånarnas inkomster och andra *strukturella förhållanden*. Meningen är också att skillnader i kommunalskatt i stort ska spegla skillnader i effektivitet, service- och avgiftsnivå och inte bero på strukturella skillnader.

Strukturella förhållanden kan handla om att befolkningens åldersstruktur och geografiska förhållanden gör att behovet av och kostnaden för att producera en service skiljer sig markant.

2. HUR?

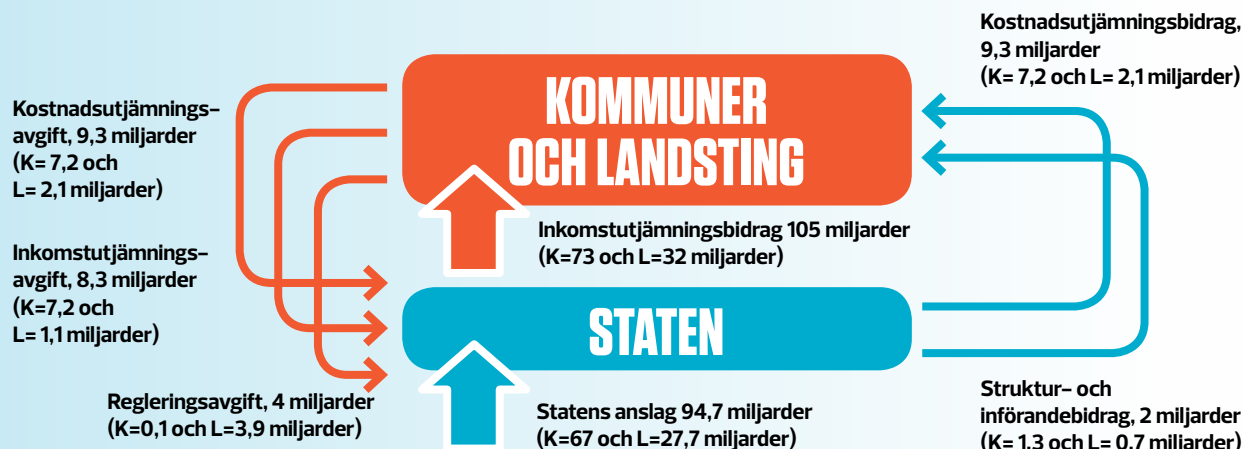
→ **UTJÄMNINGSSYSTEMET ÄR KOMPLEXT** och består av ett system för kommuner och ett för landsting. De består i sin tur av fem olika delar:

- **Inkomstutjämning:** utjämnar skillnader i skatteintäkter baserat på skattekraft (beskattningsbar inkomst per invånare), genom att staten skjuter till medel och 14 kommuner och ett landsting betalar in en avgift.
- **Kostnadsutjämning:** tio delmodeller för kommunerna (och fyra för landstingen) som utjämnar strukturella kostnadsskillnader. Systemet omfördelar via avgifter från dem med gynnsam kostnadsstruktur till dem med ogynnsam.
- **Strukturbidrag:** bidrag av regionalpolitisk karaktär.
- **Införandebidrag:** omläggningskompensation för större förändringar i systemet.
- **Regleringspost:** reglerar att statens utgifter summerar till den beslutade nivån genom en lika stor avgift eller bidrag per invånare.

Utjämningsfinansieringen finansieras av staten som i år skjuter till ett anslag på nära 95 miljarder kronor samt av elva kommuner och Stockholms läns landsting som betalar in en avgift på 7,8 miljarder kronor.



Bidrags- och avgiftsflöden i utjämningsystemet för kommuner och landsting 2017:



Förklaringar: Bokstaven K är en förkortning för kommuner. Bokstaven L står för landsting. Alla summor är räknade i kronor.

3. EFFEKT

→ **UTJÄMNINGEN ÄR LÅNGTGÄENDE** och innehåller tillväxthämmande delar. Tydligast är inkomstutjämnningen som fördelar det statliga bidraget och näst intill totalt utjämnar skatteintäkterna från invånarnas inkomster. En jämförelse mellan kommunen med landets högsta respektive lägsta skattekraft visar en skillnad på 48 000 kronor per invånare i skatteintäkter (vid samma skatt). Denna skillnad minskar efter inkomstutjämnning till 5 300 kronor per invånare. Systemet kompenserar nästan fullt ut för en minskad skattebas och "beskattar" en ökad. Det gäller även många kostnader som kommunerna både kan och är skyldiga att påverka. Att kompensera de som går dåligt och ta av dem som agerar ansvarsfullt undergräver kommunpolitikernas drivkrafter att vidta åtgärder som stärker den ekonomiska utvecklingen.

” **Forskning från länder med liknande system med stor omfördelning visar på effekter som lägre tillväxt och högre skatter.**

4.

PROBLEM

→ **KOMMUNERNA GARANTERAS** nästintill samma inkomster oberoende av hur väl de lyckas. Det gör att incitamenten är svaga för att anstränga sig för att öka skatteunderlaget, exempelvis med tillväxtfrämjande satsningar för att få fler i arbete. Detta då de positiva resultaten försvinner i minskat bidrag eller en ökad avgift. Systemet kan också bidra till en press uppåt på kommunalskatterna då kommunerna i princip enbart kan öka sina intäkter genom att höja skatten. Absurt nog kan systemet även kompensera för negativa effekter som högre skatter för med sig. Forskning från länder med liknande system med stor omfördelning visar på effekter som lägre tillväxt och högre skatter.

De stora skillnaderna i förutsättningar utgör skäl för någon form av utjämnning. Frågan är hur? Dessutom är dagens system inte hållbart för att möta de demografiska utmaningar välfärden står inför. Systemet behöver reformeras från grunden, alternativt att staten tar över ansvaret för de kommuner som är tyngda av strukturella problem. Det viktigaste är att skapa incitament för tillväxt och effektivisering i kommunsektorn.

” **Absurt nog kan systemet kompensera för negativa effekter som högre skatt för med sig.**